

Ministeri Arja Alho joutui eroamaan (ilmoitti erostaan 7.10.1997) mediakohun saattamana. Hän erehtyi tekemään sopimuksen varattomuuttaan vakuuttavan entisen demari- ja pankinjohtaja Ulf Sundqvistin kanssa. Alho antoi anteeksi suuren osan korvauksista, joita Sundqvist oli tuomittu maksamaan yhteiskunnalle.

Alhon kaatanutta kielteistä julkisuuskohua voi tarkastella ainakin seuraavista näkökulmista 1) media kaipaa herravihaisia juttuja 2) Alhoon kohdistui jo ennestään negatiivisia odotuksia ja 3) naisjohtajiin liitetään yleensäkin vahvoja epäilyksiä miesvaltaisessa kulttuurissamme.

• • •

Omien suosiminen on mitä herkullisinta materiaalia medialle. Koska uutislehden on saatava itsensä kaupaksi päivittäin, sen on myös kyettävä puhuttelemaan rahvasta populaaristi tai populistisesti.

Median herraviha ja ministeri Alho

Kansan keskuudessa elää – eikä ihan syyttä – jonkinasteinen herraviha tai ainakin vakaumus siitä, että yhteiskunnan eliitti hoitaa hommat omien etujensa

mukaisesti. Hyviä ja populaareja juttuja saa siis erityisesti poliittisista johtajista. Heidän jos keiden uskotaan tavoittelevan ensisijaisesti omaa ja puolueensa hyvää. Toimittajat esiintyvät ikään kuin Kansan Edustajina (koska parlamentaariset kansanedustajat ovat kansasta vieraantuneet) tehtaillen yleisölle kertomuksia herrojen väärinkäytöksistä. Puhtaimmillaan tällainen Kansan Edustaja on sosiaalipornahtava Hannu Karpo.

Media ilmentää jutuissaan niitä populaareja arvoja, joita se arvelee kansan pitävän tärkeänä. Ja näiden juttujen kautta populaarit näkemykset tulevat jälleen vahvistetuiksi ja uusinnetuiksi. Media on kuin vahvistin, joka voi paisuttaa pienenkin risahduksen meteliksi ruokkien itse itseään – tiettyyn pisteeseen asti. Yksi juttu innostaa tekemään toisen jutun toisessa välineessä, vähän reippaamman.

• • •

Alhon ja Sundqvistin tapauksella on sama perusrakenne kuin Eeva Vuoren tapauksella. Siinä korkeimman oikeuden tuomarin katsottiin sanoneen julkisuudessa, että laki ei ole kaikille sama, vaan varakkaalle talousrikos on vähäisempi rikkomus kuin köyhälle. En ole tässä kiinnostunut, mitä Vuori todella sanoi, vaan ainoastaan siitä, miten hänen suuhunsa pantua toteamusta käytettiin populistisesti hyväksi.

nyt kolmanneksi Sundqvistin tapaus, josta pääministeri ja hallitus tiesivät, mutta jota nämä eivät estäneet. Miksi?

Hallituksen, puolueen ja jopa kaikkien poliitikkojen uskottavuus oli kyseenalaistettu; hallituksen ja puolueen tahrautumisen estämiseksi oli annettava syyllisyyden kohdistua Alhoon.

Kohdistuminen kävi helposti, olihan kaksi aikaisempaa tapausta luonut Alhosta jo kielteistä mielikuvaa, ”odotuksen struktuuria”, mikä ohjaa myös sitä, mitä kohteelta vastaisuudessa odotetaan ja miten hänen tekemisiään tulkitaan. Ns. kognitiivisen tietorakenneteorian mukaan jos mielikuva on jo valmiiksi kielteinen, niin hyvätkin uutiset tulkitaan vain neutraaleiksi, neutraalit kielteisiksi ja kielteiset uutiset katastrofeiksi. Positiiviset mielikuvat toimivat päinvastoin. Huonotkin uutiset kuitataan satunnaisiksi vastoinkäymisiksi, neutraalit tulkitaan myönteisesti ja hyvät uutiset antavat aiheen riemujuhlaan.

Alhon tekemisiä tulkittiin toimittajien ja ehkä kansankin taholta kriittiseltä pohjalta. Alhon tekemisiä tarkkailtiin kielteisillä oletusarvoilla: milloin tapahtuu seuraava töppäys?

• • •

Arja Alho selitti itseensä kohdistunutta kohua sukupuolinäkökulmasta (SDP:n naisten järjestämä seminaari Naiset, politiikka ja media, Tampere 28.2.1998).

”Jos olisin Ari Alho, minulle ei olisi käynyt näin”, Alho totesi.

Samassa tilaisuudessa puhunut kansanedustaja Arja Ojala viittasi ruotsalaiseen Mona Sahliniin, joka nostettiin otsikoihin huolimattomasta luotokortinkäytöstä. Sahlinin nousussa ollut ura katkesi kohuun. Myös puoluetoveri Mats Hulth tuhlassa 100 000 markkaa yhteiskunnan varoja olueen, viineihin ja snapseihin edustustilaisuuksissa. Hulth pyysi anteeksi ja sai jatkaa virkaansa.

Onko niin, että kulttuurimme heittää naisiin jo etukäteen syvät epäilykset heidän kyvyistään hoitaa vaativia tehtäviä?

Naisten on siis oltava yhteiskunnallisissa toimissaan kaksi kertaa parempia kuin miesten, ennen kuin he pystyvät hälventämään oletusarvona lankeavat epäilykset. Toki Arja Alhon persoonallinen halukkuus tehdä yhteiskunnallisia aloitteita, siis ottaa riskejä, tekivät hänet monta varovaisempaa naispoliitikkoa haavoittuvammaksi.

• • •

Mutta Alhon tarina ei liene lopussa. Imagomarkkinoinnin asiantuntijoiden mukaanhan tuotteen tuttuus on suorassa suhteessa markkinaosu-

teen.

Alho on jupakan seurauksena niin tunnettu, että ryhtyipä hän mihin tahansa, hän saa suurta huomiota osakseen. Tämä huomio puolestaan on muunnettavissa taitavasti toimien suureksi äänisaaliiksi.

Erkki Karvonen, YTT, Tampereen yliopisto

Uuhen utaresolusta kloonattu Dolly-lammas sai heti paljon huomiota tiedotusvälineissä. Suomessa Dolly pääsi mm. Helsingin Sanomien ykköspääkirjoitukseen (HS 4.3.1997) peräti kasvo-kuvan kera. Otsikko kuului: "Dolly-lammas yllätti ja säikäytti ihmiskuntaa". Pääkirjoitus liittyi HS:ssa jo parin viikon ajan käytyyn keskusteluun kloonauksesta, joka jatkui hajanaisemmassa muodossa aina vuoden 1998 puolelle. Hyvin nopeasti keskustelu siirtyi lampaasta ihmisen kloonauksen eettisiin perusteisiin.

Pääkirjoituksessa huomiota kiinnitti erityisesti lampaan kuva sekä otsikko, joka tuntuu olevan kuvan kanssa ristiriidassa: lempeyttä symboloiva lammasko muka uh-

kaisi ihmiskuntaa? Lammaskuvan koomisuutta korostaa vielä saman sivun ulkopoliittista vallanjakoa käsittelevän kolumnin yhteydessä oleva passikuva Erkki Pennasesta. Tosin Erkki -kuva on vain puolet Dollysta.

Mihin kirjoituksessa tarvitaan passikuvan tapaan rajattu valokuva lampaasta?

• • •

Kohu Dolly-lampaan ympärillä perustui vahvasti metaforisille tulkinnoille tieteestä, kloonauksesta ja 'ihmiskunnan' tulevaisuudesta. Metaforilla asioita konkretisoidaan, mutta samalla ne myös rajoittavat näkökulmaa käsiteltäviin asioihin. Korostamalla esimerkiksi kloonauksen tiettyjä puolia metaforat sulkevat pois muita tapoja jäsentää asiaa. Metaforat ovat osa yhteistä kulttuurista perustaa, jolle pohjautuu niin tiedemiesten, poliitikojen, journalistien kuin kansalaistenkin tapa käsitteellistää asioita.

Pääkirjoituksessa tiede näyttäytyy valkotakkisten tiedemiesten armeijana, joka kloonaa laboratoriossa milloin mitäkin. Näkyvimmän (teknologian ja tieteen) metaforan asemaan nousee geeniteknologian käsittelemisen hyppäyksittäin etenevänä toimintana, johon kuuluu yllätyksiä, säi-

Monistettu Dolly